

Dr. Tuğçe Nimet YAŞAR

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

**ANONİM ŞİRKETLER
HUKUKUNDA
“UYUM” (COMPLIANCE)**

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XXI
BİBLİYOGRAFYA.....	XXXI
§1. GİRİŞ.....	1
I. SORUNUN ORTAYA KONULMASI.....	1
II. İNCELEME PLANI.....	7

BİRİNCİ BÖLÜM ŞİRKETLER HUKUKUNDA UYUM (COMPLIANCE)

§2. UYUM (COMPLIANCE) KAVRAMI	9
I. TERMİNOLOJİ SORUNU	9
A. GENEL OLARAK.....	9
B. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA	10
C. TÜRK HUKUKUNDA	11
1. Doktrinde.....	11
2. Mevzuat ve Mahkeme Kararlarında.....	13
D. DEĞERLENDİRME	14

II. TANIMI	17
§3. UYGULAMA ALANI	21
I. KİŞİ BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI.....	21
II. KONU BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI.....	23
A. HUKUK KURALLARI	23
B. SÖZLEŞMELER	27
§4. İLGİLİ KAVRAMLAR.....	28
I. UYUM (COMPLIANCE) İŞLEVİ	28
II. UYUM (COMPLIANCE) YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	29
III. KURUMSAL UYUM (COMPLIANCE).....	32
IV. UYUM (COMPLIANCE) SİSTEMİ	33
V. UYUM (COMPLIANCE) RİSKİ.....	34
§5. UYUM'UN (COMPLIANCE) TARİHSEL GELİŞİMİ.....	37
I. AMERİKAN HUKUKUNDA.....	37
A. UYGULAMADA VE MEVZUATTA	37
B. MAHKEME KARARLARINDA.....	44
II. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA.....	46
A. GENEL OLARAK.....	46
B. ALMAN HUKUKUNDA	55
1. Doktrinde.....	55
2. Mevzuatta	56
3. Mahkeme Kararlarında	64
III. İSVİÇRE HUKUKUNDA	65
IV. TÜRK HUKUKUNDA	72
A. DOKTRİNDE.....	72
B. MEVZUATTA	74
1. Ceza Hukukuna İlişkin	74
2. Ticaret Hukukuna İlişkin	77
a. Türk Ticaret Kanunu'nda.....	77
b. Sermaye Piyasası Kanunu'nda.....	79

---

c. Bankacılık ve Sigortacılık Kanunu'nda.....	86
C. UYGULAMA VE MAHKEME KARARLARINDA.....	88
§6. UYUM'UN (COMPLIANCE) YARARLARI.....	90
I. ŞİRKET AÇISINDAN	90
A. TÜZEL KİŞİLİK.....	90
B. ÇALIŞANLAR	96
II. ÜÇÜNCÜ KİŞİLER VE TOPLUM AÇISINDAN.....	97
§7. BENZER KAVRAMLAR VE KARŞILAŞTIRILMASI	99
I. GENEL OLARAK.....	99
II. KURUMSAL YÖNETİM.....	99
A. GENEL OLARAK.....	99
B. UYUM (COMPLIANCE) İLE KARŞILAŞTIRILMASI ...	103
III. KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK.....	106
A. GENEL OLARAK.....	106
B. UYUM (COMPLIANCE) İLE KARŞILAŞTIRILMASI ...	108
IV. İŞ İNSANI KARARI İLKESİ.....	110
A. GENEL OLARAK.....	110
B. UYUM (COMPLIANCE) İLE KARŞILAŞTIRILMASI ...	113
V. İÇ SİSTEMLER.....	116
A. GENEL OLARAK.....	116
B. DENETİM, KONTROL VE GÖZETİM KAVRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	118
1. İsviçre Hukukunda.....	118
a. İşletme Doktrininde.....	119
b. Hukuk Doktrininde.....	121
2. Alman Hukukunda.....	123
3. Türk Hukukunda	124
a. Denetim.....	124
b. Kontrol.....	128
c. Gözetim.....	128
C. RİSK YÖNETİM SİSTEMİ	129

D. İÇ KONTROL SİSTEMİ.....	134
1. Tanımı.....	134
2. Amacı.....	137
3. Unsurları.....	138
4. Uyum (Compliance) ile Karşılaştırılması.....	141
E. İÇ DENETİM.....	143
1. Genel Olarak.....	143
2. Uyum (Compliance) ile Karşılaştırılması.....	147
VI. DENETİM KOMİTESİ.....	150
A. GENEL OLARAK.....	150
B. UYUM (COMPLIANCE) İLE KARŞILAŞTIRILMASI	155

İKİNCİ BÖLÜM

ANONİM ŞİRKETLERDE UYUM (COMPLIANCE) YÜKÜMLÜLÜĞÜ

§8. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA UYUM (COMPLIANCE) YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	159
I. AMERİKAN HUKUKUNDA.....	159
A. GENEL OLARAK.....	159
B. GÖZETİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ GEREĞİNCE.....	160
1. Genel Olarak.....	160
2. Niteliği.....	165
3. Kapsamı.....	169
a. Graham v. Allis-Chalmers Manufacturing Co. Davası.....	169
b. In re Caremark International Inc. Davası.....	170
c. Stone v. Ritter Davası	173
d. Central Laborers' Pension Fund et al v. Dimon et al Davası.....	174
e. Kararların Değerlendirilmesi.....	175

C. ÖZEL HUKUK ALANINDA DÜZENLEMELERDE.....	177
1. Sarbanes-Oxley Kanunu.....	178
2. Sermaye Piyasasına İlişkin Diğer Düzenlemeler.....	184
3. Amerikan Hukuk Enstitüsü Kurumsal Yönetim İlkeleri.	186
4. Model Şirketler Kanunu	188
II. ALMAN HUKUKUNDA	190
A. GENEL OLARAK.....	190
B. ÖZEL HUKUK ALANINDA DÜZENLEMELERDE.....	194
1. Alman Paylı Şirketler Kanunu	194
a. Yönetici Kurulun Özen Yükümlülüğü.....	194
aa. Genel Olarak	194
bb. Özen Yükümlülüğü	195
aaa. Dar Anlamda Özen Yükümlülüğü.....	196
bbb. Gözetim Yükümlülüğü.....	198
ccc. Hukuka Uyuma Yükümlülüğü	201
b. Erken Tespit Sistemi.....	208
aa. Geniş Anlamda – Dar Anlamda Risk Yönetimi Olup Olmadığı Sorunu.....	209
bb. Dar Anlamda Risk Yönetiminin Uyum (Compliance) Yükümlülüğünü Kapsayıp Kapsamadığı Sorunu	215
2. Alman Ticaret Kanunu.....	217
3. Alman Kredi İşleri Kanunu	219
4. Alman Menkul Kıymet Ticareti Kanunu.....	220
5. Alman Sigorta Şirketlerinin Denetimi Hakkında Kanun	221
6. Alman Kurumsal Yönetim Kodeksi	222
a. Genel Olarak	222
b. Kodeks'in Niteliği.....	224
aa. Genel Olarak	224
bb. Bağlayıcı Olup Olmadığı Sorunu	225
7. Değerlendirme.....	230
C. SIEMENS/NEUBÜRGER KARARINDA	233

III. İSVİÇRE HUKUKUNDA	240
A. İSVİÇRE BORÇLAR KANUNU'NDA.....	240
1. Genel Olarak Devredilemez Görevler.....	240
2. Üst Gözetim	241
a. Genel Olarak	241
b. İşletmesel Üst Gözetim	244
c. Normatif Üst Gözetim.....	245
3. Üst Yönetim.....	250
4. Şirket Organizasyonunun Belirlenmesi.....	253
5. Finans Kontrolü.....	255
a. Genel Olarak	255
b. İç Kontrol Sistemi	256
aa. Dar Anlamda İç Kontrol Sistemi	257
bb. Geniş Anlamda İç Kontrol Sistemi	260
6. Özen Yükümlülüğü	261
B. İSVİÇRE KURUMSAL YÖNETİM İÇİN EN İYİ UYGULAMA KODU'NDA.....	262
1. Niteliği.....	262
2. Uyum (Compliance) İşlevi	263
C. FİNANSAL PİYASALARA İLİŞKİN DÜZENLEMELERDE.....	265
1. Genel Olarak	265
2. Bankalara İlişkin	265
3. Borsaya İlişkin	267
4. Sigorta Şirketlerine İlişkin.....	269
§9. TÜRK HUKUKUNDA UYUM (COMPLIANCE) YÜKÜMLÜLÜĞÜ	270
I. GENEL OLARAK.....	270
II. TÜRK TİCARET KANUNU'NDA	272
A. KAMU DENETİMİ.....	272
B. ÖZEN YÜKÜMLÜLÜĞÜ	275

C. YÖNETİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ	280
1. Genel Olarak	280
2. Yönetim Görevi	283
a. Üst Düzeyde Yönetim	283
b. Şirket Teşkilatının Belirlenmesi	286
c. Muhasebe ve Finans Denetimi İçin Gerekli Düzenin Kurulması	288
aa. Muhasebe Düzeninin Kurulması	288
bb. Finans Denetimi Düzeninin Kurulması	289
aaa. Tanımı ve Kapsamı	289
bbb. Niteliği	290
cc. Değerlendirme	294
d. Yönetim ve Temsille Görevlilerin Atanması ve Görevden Alınması	296
aa. Yönetimle Görevliler	296
bb. Temsille Görevliler	298
aaa. Genel Olarak	298
bbb. Temsil Yetkisini Devralanlar	298
ccc. Ticarî Temsilci ve Ticarî Vekil	300
cc. Atama ve Görevden Almada Özen Yükümlülüğü	302
e. Genel Kurul Kararlarının Yürütülmesi	303
3. Gözetim Görevi	305
a. Genel Olarak	305
b. Üst Gözetim	307
aa. Tanımı ve Kapsamı	307
bb. Konu Bakımından Uygulama Alanı	308
aaa. Genel Olarak	308
bbb. Normatif Üst Gözetim	309
aaaa. Hukuk Kuralları	309
bbbb. Esas Sözleşme	313
cccc. İç Yönergeler	313
dddd. Yazılı Talimatlar	314
eeee. Diğer Kurallar ve İlkeler	315
cc. Kişi Bakımından Uygulama Alanı	316

aaa. Yönetimle Görevliler.....	316
bbb. Temsille Görevliler	318
ccc. Çalışanların Gözetimi Sorunsalı	320
dd. Uygulama Şekli.....	325
aaa. Genel Olarak.....	325
bbb. Gözetim Sistemi.....	326
aaaa. Bilgi Yönetim Sistemi	326
aaaaa. Özellikleri	327
aaaaaa. Sistematik ve Düzenli Olması	327
bbbbb. Hızlı ve Doğru Olması.	328
bbbbb. Bilgi Alma Hakkı ile Karşılaştırılması	329
bbbb. Müdahale.....	331
cccc. Risk Değerlendirmesi	332
aaaaa. Genel Olarak.....	332
bbbbb. Riskin Erken Tespiti Komitesi..	332
ccccc. Uyum (Compliance) Riski Bakımından	335
ee. Değerlendirme	336
c. Faaliyet Raporu ile Kurumsal Yönetim Açıklamasının Düzenlenmesi.....	338
aa. Faaliyet Raporu	338
bb. Kurumsal Yönetim Açıklaması.....	341
D. DEĞERLENDİRME	344
III. AVUKATLIK KANUNU'NDA	347
IV. TÜRK BORÇLAR KANUNU'NDA.....	348
A. YARDIMCI KİŞİLERİN FİİLLERİNDEN SORUMLULUK.....	348
B. İNSAN ÇALIŞTIRANIN SORUMLULUĞU	350
C. DEĞERLENDİRME	352
V. SERMAYE PİYASASINA İLİŞKİN DÜZENLEMELERDE.....	354
A. SERMAYE PİYASASI KANUNU	354
B. BAĞIMSIZ DENETİME İLİŞKİN DÜZENLEMELER.....	355

C. KURUMSAL YÖNETİM İLKELERİ.....	356
D. BORSAYA İLİŞKİN ÖZEL DÜZENLEMELER.....	360
E. YATIRIM KURULUŞLARINDA.....	361
VI. BANKA VE SİGORTA ŞİRKETLERİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELERDE.....	363
A. BANKALARDA.....	363
B. SİGORTA ŞİRKETLERİNDE.....	365
VII. DEĞERLENDİRME	366

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BORSA ŞİRKETLERİNDE UYUM
(COMPLIANCE) YÖNETİM SİSTEMİNİN
UYGULAMASI VE YÖNETİM KURULUNUN
UYUM (COMPLIANCE) SORUMLULUĞU

§10. UYUM (COMPLIANCE) YÖNETİM SİSTEMİNİN BORSA ŞİRKETLERİNDE UYGULAMASI.....	371
I. UYUM (COMPLIANCE) YÖNETİM SİSTEMİNİN UNSURLARI	371
II. UYUM (COMPLIANCE) KÜLTÜRÜ	373
A. TANIMI VE KAPSAMI	373
B. UNSURLARI	375
1. Kararlılık.....	375
2. Yönetim Kurulunun Yaklaşımı.....	376
III. UYUM (COMPLIANCE) RİSKİ YÖNETİMİ.....	378
IV. UYUM (COMPLIANCE) AMACI	381
V. UYUM (COMPLIANCE) PROGRAMI	382
A. KAPSAMI.....	382
B. ÖNLEMLER.....	384
VI. UYUM (COMPLIANCE) ORGANİZASYONU.....	386
A. KAPSAMI.....	386

B. MODELLERİ.....	387
1. Genel Olarak.....	387
2. Otonom Organizasyon.....	388
a. Genel Olarak.....	388
b. Uyum (Compliance) Görevlisi.....	390
aa. Seçimi ve Konumu.....	390
bb. Nitelikleri.....	395
aaa. Yetkinlik.....	395
bbb. Bağımsızlık.....	397
ccc. Diğer Kişisel Özellikler.....	399
cc. Görevleri.....	400
aaa. Uyum (Compliance) Programının Yürütülmesi.....	400
bbb. Bilgi ve Danışmanlık Sağlama.....	403
ccc. Rapor Sunma ve Bildirim.....	405
c. Uyum (Compliance) Müdürü.....	408
3. Matriks Organizasyonu.....	410
a. Genel Olarak.....	410
b. Uyum (Compliance) Komitesi.....	411
c. Uyum (Compliance) Komitesinin Diğer Komitelerle Karşılaştırılması.....	412
4. Modellerin Karşılaştırılması.....	413
VII. UYUM (COMPLIANCE) İLETİŞİMİ.....	415
A. YÖNETİM KURULUNDAN ALT KADEMELERE DOĞRU İLETİŞİM.....	415
1. Genel Olarak.....	415
2. Uyum (Compliance) El Kitabı.....	416
a. Genel Olarak.....	416
b. Amacı.....	418
c. İçeriği.....	419
d. Niteliği.....	422
3. Uyum (Compliance) Eğitimi.....	423

4. Diğer Yöntemler	425
B. ALT KADEMELERDEN YÖNETİM KURULUNA DOĞRU İLETİŞİM.....	425
1. Bilgi İletişim Ağı	425
2. İhbar Hattı.....	426
a. Genel Olarak	426
b. İhbarın Yapılacağı Kişiler.....	429
VIII. UYUM (COMPLIANCE) GÖZETİMİ VE İYİLEŞTİRİLMESİ	433
A. GENEL OLARAK.....	433
B. GÖZETİM	433
C. İYİLEŞTİRME.....	436
§11. YÖNETİM KURULUNUN UYUM (COMPLIANCE) SORUMLULUĞU	437
I. GENEL OLARAK.....	437
II. UNSURLARI	439
A. ZARAR.....	439
B. HUKUKA AYKIRILIK	440
1. Genel Olarak	440
2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuka Aykırılıkları.....	441
3. Şirketteki Diğer Hukuka Aykırılıklar	442
a. Yönetim Yetkileri Devredilmemişse	443
b. Yönetim Yetkileri Devredilmişse.....	444
aa. Uyum (Compliance) Sistemi Oluşturulmamışsa	444
bb. Uyum (Compliance) Sistemi Oluşturulmuşsa	445
C. KUSUR.....	449
D. NEDENSELLİK BAĞI	452
1. Genel Olarak	452
2. Yönetim Yetkileri Devredilmemişse	453
a. Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuka Aykırılıkları.....	453
b. Şirket Çalışanlarının Hukuka Aykırılıkları.....	454

aa. Uyum (Compliance) Sistemi Oluşturulmamışsa	454
bb. Uyum (Compliance) Sistemi Oluşturulmuşsa	455
3. Yönetim Yetkileri Devredilmişse.....	456
a. Uyum (Compliance) Sistemi Oluşturulmamışsa	456
b. Uyum (Compliance) Sistemi Oluşturulmuşsa	456
III. İSTİSNALARI.....	458
A. şİRKET YARARINA HUKUKA AYKIRILIK	
SORUNSALI.....	458
1. Genel Olarak	458
2. Zararın Hesaplanması.....	460
B. HUKUKİ BELİRSİZLİK.....	463
C. YÜKÜMLÜLÜKLERİN ÇATIřMASI.....	468
ř12. SONUÇ VE DEğERLENDİRME	471